

Янушкевич І.В.,
студ. гр. ЕОАм-12,
Національний університет «Львівська політехніка».
Науковий керівник – Воськало В.І.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та аналізу

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ВАЖЛИВОЇ СКЛАДОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Ефективність господарської діяльності в умовах ринкової конкуренції залежить від виконання чіткої стратегії розвитку суб'єктів господарювання. Оскільки у процесі фінансово-господарської діяльності будь-якого підприємства постійно виникає потреба у проведенні розрахунків із своїми контрагентами, бюджетом, податковими органами, то ефективно організований бухгалтерський облік, зокрема в частині дебіторської заборгованості, є джерелом інформації для управлінського персоналу підприємства при прийнятті рішень щодо задоволення потреби в оборотних коштах, стану своєчасності проведення розрахунків, забезпечення платоспроможності підприємства.

Раціонально сформована облікова політика підприємства є тим важливим засобом, завдяки якому існує можливість оптимального поєднання державного регулювання і власної ініціативи підприємства в питаннях організації та ведення бухгалтерського обліку заборгованості перед ним.

Однак на сьогодні все частіше спостерігається формальний підхід до формування як облікової політики загалом, так і одного з основних видів активів підприємства – дебіторської заборгованості, який зводиться до ведення обліку та складання фінансової звітності згідно загальних вимог Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО), без урахування специфіки та обсягів діяльності підприємства, стратегії і тактики фінансово-господарського розвитку, системи оподаткування тощо.

Згідно зі ст.1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та п.3 П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [1; 2]. Нормами чинного законодавства України, зокрема у листі міністерства фінансів «Про облікову політику» щодо дебіторської заборгованості передбачено лише необхідність вказувати метод обчислення резерву сумнівних боргів та спосіб визначення коефіцієнта сумнівності [3].

Такі поверхневі положення для обліку розрахунків із дебіторами підприємства не розкривають суть облікової політики, яка повинна ґрунтуватись на застосуванні основних принципів бухгалтерського обліку та охоплювати всі аспекти облікового процесу (організаційний, методичний і технічний).

Методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість і її розкриття у фінансових звітах визначає П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», відповідно до якого, дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Вона визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена її сума [4].

При формуванні облікової політики, необхідно чітко класифікувати дебіторську заборгованість підприємства з метою її поточного обліку та правильної оцінки в фінансовій звітності. Для обліку заборгованості перед підприємством Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій передбачено використання таких рахунків: 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи»; 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»; 37 «Розрахунки з різними дебіторами»; 38 «Резерв

сумнівних боргів».

Тому необхідно передбачити та закріпити в наказі про облікову політику перелік класифікаційних ознак та види на які поділяється дебіторська заборгованість, а саме зазначити критерії віднесення довгострокової заборгованості до складу необоротних активів підприємства та розмежувати різні види поточної дебіторської заборгованості відповідно до сутності здійснюваних операцій. Важливим є також встановлення порядку визнання дебіторської заборгованості сумнівною і джерела отримання інформації. Наприклад, якщо це прострочення терміну погашення дебітором, то підтверджувальним документом є договори або рахунки; у випадку банкрутства контрагента підтвердженням може бути постанова суду тощо.

Такий поділ водночас сприятиме оптимізації процесу розрахунку резерву сумнівних боргів, адже дебіторська заборгованість згідно до П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» включає: сумнівний борг – поточну дебіторську заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником та безнадійну дебіторську заборгованість – поточну дебіторську заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності [4]. Стосовно визнання дебіторської заборгованості безнадійною, необхідно визначити критерії віднесення її до такого виду та порядок списання.

Враховуючи те, що основна сума дебіторської заборгованості відноситься на субрахунки рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», доцільно виділити окремі субрахунки для визначення суми рівного виду заборгованостей, а саме: субрахунок 364 «Сумнівна дебіторська заборгованість» та субрахунок 365 «Безнадійна дебіторська заборгованість».

У наказі про облікову політику підприємства важливе місце посідає встановлення терміну проведення інвентаризації дебіторської заборгованості для створення резерву сумнівних боргів (на початку року, в кінці року, щокварталу). У П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» передбачено два методи визначення резерву сумнівних боргів: застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості (прямий метод) або застосування коефіцієнта сумнівності (розрахунковий метод). За методом застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості величина резерву визначається на підставі аналізу платоспроможності окремих дебіторів. За методом застосування коефіцієнта сумнівності величина резерву розраховується множенням суми залишку дебіторської заборгованості на початок періоду на коефіцієнт сумнівності. З метою ведення аналітичного обліку суми резерву сумнівних боргів можна виділити такі субрахунки до рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів»: субрахунок 381 «Резерв сумнівних боргів для поточної дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги» та субрахунок 382 «Резерв сумнівних боргів для іншої поточної дебіторської заборгованості».

Отже, облікова політика підприємства є важливим інструментом організації бухгалтерського обліку і фінансової звітності. Вдало, попередньо глибоко проаналізована комбінація можливих варіантів облікової політики дає змогу підприємству ефективно здійснювати господарську діяльність як у сфері обліку, ефективного контролю та управління дебіторською заборгованістю, її своєчасного погашення дебіторами так і підприємства загалом.

Література

1. *Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 №996-XIV.* 2. *Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 21.06.99 №391/3684.* 3. *Про облікову політику: лист міністерства фінансів України від 21.12.05 №31-34000-10-5/27793.* 4. *Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ міністерства фінансів України від 08.10.99 №237*